

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Γ΄ Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης

Θεματική ενότητα:

Αδίδακτο κείμενο

Τίτλος:

«Είναι ο Πρωταγόρας λαϊκιστής;»

Συγγραφή: ΣΤΑΘΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Εφαρμογή: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2012

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Είναι ο Πρωταγόρας λαϊκιστής;

Εφαρμογή σεναρίου

Στάθης Παπακωνσταντίνου

Δημιουργία σεναρίου

Κωνσταντίνος Ιακωβίδης

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία ελληνική γλώσσα και Γραμματεία Θεωρητικής Κατεύθυνσης

Τάξη

Γ΄ Λυκείου

Χρονολογία

Δεκέμβριος 2012.

Σχολική μονάδα

Γερμανική Σχολή Θεσσαλονίκης

Διδακτική / θεματική ενότητα

Αδίδακτο κείμενο: Πλάτωνας, «Θεαίτητος» 161 b - e. - Από την ευθεία στην Πλάγια ερώτηση

Διαθεματικό

Ναι.

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

Ι. Φιλολογικής Ζώνης

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα (Αδίδακτο κείμενο / Θεματογραφία)

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Νεοελληνική Γλώσσα

Χρονική διάρκεια

6 + 1 ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο τμήματος ή Wiki.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για τον δάσκαλο:

Ο διδάσκων θα πρέπει να είναι εξοικειωμένος με τον ομαδικό τρόπο εργασίας και έτοιμος να δοκιμάσει πρακτικές διαφορετικές από τις μέχρι τώρα ισχύουσες. Πρέπει, επίσης, να γνωρίζει πολύ καλά τη χρήση των ανοιχτών ηλεκτρονικών περιβαλλόντων που θα χρησιμοποιηθούν (διαδίκτυο, κειμενογράφος, λογισμικό παρουσίασης, λογισμικό κατασκευής εννοιολογικού χάρτη, λογισμικό καταγραφής ήχου, διαχείριση ιστολογίου ή ιστοσελίδας σε περιβάλλον Wiki). Απαιτείται πολύ καλή και συστηματική προετοιμασία, ικανότητα πρόβλεψης, ικανότητα σύλληψης εναλλακτικών διαδρομών, ευελιξία, πειθώ αλλά και υπομονή, ώστε να ξεπεράσει τις φοβίες ή την απροθυμία μαθητών, που βρίσκονται στον προθάλαμο των Πανελληνίων Εξετάσεων.

Για τον μαθητή:

Οι μαθητές θα πρέπει και αυτοί να είναι εξοικειωμένοι με τις διαδικασίες της συνεργατικής μάθησης, την κριτική έρευνα στο διαδίκτυο και τη χρήση βασικών εργαλείων των ΤΠΕ (κειμενογράφος, λογισμικό παρουσίασης, λογισμικό κατασκευής εννοιολογικού χάρτη, λογισμικό καταγραφής και επεξεργασίας ήχου, διαχείριση ιστολογίου).

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Στάθης Παπακωνσταντίνου: «Είναι ο Πρωταγώρας λαϊκιστής; », Αδίδακτο κείμενο - Θεματογραφία, Γ΄ Λυκείου, 2012

Το σενάριο αντλεί

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο σενάριο αυτό, το αδίδακτο κείμενο ([Πλάτωνας, «Θεαίτητος» 161 b-e](#)) προσεγγίζεται μαθητοκεντρικά και με τρόπο που να αναδεικνύει πρωτίστως το νόημα του κειμένου, μέσα από τη σύνδεσή του με άλλα κείμενα γνωστά στους μαθητές και μέσα από την αναγωγή του στο παρόν. Η προσέγγιση αυτή, ωστόσο, δεν απομακρύνεται από τους βασικούς στόχους του μαθήματος της Θεματογραφίας, δηλαδή την άσκηση στη μεταφραστική δεξιότητα, τη γραμματική και το συντακτικό, στόχους τους οποίους υπηρετεί με την αξιοποίηση σύγχρονων εργαλείων των ΤΠΕ. Οι μαθητές, ξεφεύγοντας από την ανιαρή μετωπική διδασκαλία, εμπλέκονται ενεργητικά σε συγχρονικές και διαχρονικές, όψεις αρχαιογνωσίας και αρχαιογλωσσίας. Διευρύνεται το πεδίο των γνώσεών τους, τις οποίες συνδέουν με εκείνες από το διδαγμένο κείμενο του εγχειριδίου «Φιλοσοφικός Λόγος». Παράλληλα, οι μαθητές συνεργάζονται στην επίλυση προβλημάτων, αξιοποιώντας τις νέες τεχνολογίες για την ουσιαστικότερη πρόσληψη του αρχαίου κειμένου. Συγγράφοντας κείμενα δοκιμακικής μορφής και αξιοποιώντας τις γνώσεις και την εμπειρία τους από το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας, προβαίνουν στη γόνιμη σύζευξη της νέας ελληνικής γλώσσας με την αρχαία, αλλά και το αντίστροφο.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι γνωστό ότι η ισχύουσα διδακτική πρακτική στο μάθημα της Θεματογραφίας, πρακτική που τείνει να φυσικοποιηθεί, διέπεται από μια «φροντιστηριακού» τύπου λογική που, μέσα από την εκμάθηση κανόνων γραμματικής και συντακτικού, μηχανοποιεί τη σκέψη του μαθητή και αφυδατώνει τελείως το κείμενο. Η παρούσα διδακτική πρόταση υποδεικνύει μια εναλλακτική διαδρομή, τόσο ως προς την επιλογή του αδίδακτου κειμένου όσο και ως προς τον τρόπο προσέγγισής του. Στηρίζεται στις αρχές της υποβοηθούμενης ανακαλυπτικής μάθησης με σταδιακή υποχώρηση της υποστήριξης του διδάσκοντος. Αναγκαία θεωρείται η συμμετοχή και η

δραστηριοποίηση του μαθητή στα πλαίσια της ομαδικής ερευνητικής εργασίας. Ο διδάσκων παρέχει ερεθίσματα, ύλη και μεθοδολογικά εργαλεία στους μαθητές που, μέσα από την προσωπική αναζήτηση και αυτενέργεια στα πλαίσια της ομαδοσυνεργατικής δραστηριότητας, κατακτούν δυναμικά τη γνώση και αποκτούν ερευνητικές δεξιότητες. Οι μαθητές, αξιοποιώντας τις δυνατότητες των ΤΠΕ (που διαρκώς διευρύνονται) για ανάλυση επεξεργασία και παρουσίαση του λόγου, αποκτούν πρόσβαση σε ποικίλους σημειωτικούς πόρους, ερευνούν, συλλέγουν υλικό και πληροφορίες, αξιολογούν, συγκρίνουν, συνθέτουν και τελικά δημιουργούν μέσα σε κλίμα άμιλλας. Απώτερος στόχος είναι οι μαθητές, μέσω της ουσιαστικής και όχι προσχηματικής εμπλοκής τους με συνεργατικές και ερευνητικές διαδικασίες, να αποκτήσουν ταυτότητα κριτικού υποκειμένου.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Αναμένεται οι μαθητές:

- Να έρθουν σε επαφή και με ένα άλλο κείμενο του Πλάτωνα, μέσω του οποίου θα διευρύνουν την οπτική τους και θα συμπληρώσουν τις γνώσεις τους για την ιδεολογική αντιπαράθεση ανάμεσα στον Σωκράτη και στον Πρωταγόρα.
- Να γνωρίζουν αδρομερώς το περιεχόμενο του διαλόγου «Θεαίτητος» και τη διαλεκτική του σχέση με τον διάλογο «Πρωταγόρας»
- Να κατανοήσουν τη διαχρονική αξία του διαλόγου ως μέσου διερεύνησης και αναζήτησης της αλήθειας, εντοπίζοντας, παράλληλα, τόσο τα πλεονεκτήματα, όσο και τα ενδεχόμενα μειονεκτήματα της σωκρατικής διαλεκτικής.
- Να αντιληφθούν και να συνειδητοποιήσουν, μέσα από τη συνεργατική υλοποίηση δραστηριοτήτων, ότι τα φιλοσοφικά ζητήματα που τέθηκαν στην αρχαιότητα είναι διαχρονικά και ότι πολλά από αυτά αποτελούν αντικείμενο σύγχρονου προβληματισμού, δεδομένου ότι δεν έχουν απαντηθεί πειστικά ακόμη και σήμερα.

- Να έρθουν σε επαφή με τον κόσμο των σοφιστών και να προβληματιστούν πώς είναι δυνατόν να μη σώθηκε κανένα έργο τους, τη στιγμή που το έργο του Πλάτωνα σώζεται στο σύνολο του, και κατά πόσο είναι θεμιτό ή ακόμη και αξιόπιστο τις όποιες πληροφορίες για την προσωπικότητα και το έργο τους να τις αντλούμε μέσα από το πλατωνικό έργο.
- Να κατανοήσουν ότι όλες οι απόψεις, ακόμη κι αν διατυπώνονται ως αξιωματικές κρίσεις, επιδέχονται αμφισβήτηση και ότι ο κριτικός έλεγχος είναι η ενδεδειγμένη στάση απέναντι στις αυθεντίες.
- Να εντοπίσουν και να επισημάνουν τα κίνητρα, τα μέσα και τον τρόπο δράσης του αρχαίου δημαγωγού, εντοπίζοντας ομοιότητες αλλά και διαφορές με τον σύγχρονο δημαγωγό, για τον οποίο τελευταία έχει επικρατήσει ο όρος «λαϊκιστής».

Γνώσεις για τη γλώσσα

Αναμένεται οι μαθητές:

- Να συνδέουν τη μορφή και τις συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές με το περιεχόμενο του κειμένου.
- Να ανιχνεύουν την παρουσία σχημάτων λόγου, στοιχείων της λογοτεχνικότητας, της προφορικότητας αλλά και το ειδικό λεξιλόγιο του συγκεκριμένου κειμενικού είδους.
- Να είναι σε θέση να αποδομούν τον μακροπερίοδο λόγο, εντοπίζοντας τα στοιχεία της μικροδομής και της μακροδομής του κειμένου.
- Να είναι σε θέση να εντοπίζουν και να αιτιολογούν τη χρήση της παρατακτικής και της υποτακτικής σύνδεσης στο αρχαίο κείμενο.
- Να εξοικειωθούν με τη μέθοδο της «κατά κώλα» μεταγραφής του αρχαίου κειμένου.
- Να εντοπίζουν την παρουσία των λέξεων του αρχαίου κειμένου σε ομόρριζες, παράγωγες ή σύνθετες λέξεις της νέας ελληνικής.

- Να ασκηθούν στη μεταφραστική δεξιότητα και να είναι σε θέση να αιτιολογούν τις μεταφραστικές τους επιλογές. Αναμένεται να κατανοήσουν ότι από μόνη της η μεταφραστική απόπειρα προσδίδει αυτόματα το στοιχείο της υποκειμενικότητας στην τελική απόδοση του νοήματος.
- Να ανακαλύψουν και να κατανοήσουν τον μηχανισμό μετατροπής της ευθείας ερωτηματικής σε πλάγια ερωτηματική πρόταση και το αντίστροφο, συγκρίνοντάς τον με τον αντίστοιχο μηχανισμό της νέας ελληνικής.

Γραμματισμοί

Αναμένεται οι μαθητές:

- Να είναι σε θέση να αξιοποιούν αποτελεσματικά τους πόρους του διαδικτύου, αλλά και να επιλέγουν τα κατάλληλα ψηφιακά εργαλεία για τη δημιουργική προσπέλαση των αρχαίων κειμένων.
- Να ασκηθούν στην ερευνητική αναζήτηση, στη συγκριτική παράθεση των δεδομένων, στην τεκμηρίωση και, τελικά, στην κριτική στάση απέναντι σε αντικρουόμενες ή αντιφατικές πληροφορίες.
- Να αξιοποιούν τις ΤΠΕ για την ανάλυση, επεξεργασία και διαγραμματική απόδοση του αρχαίου κειμένου.
- Να ασκηθούν στην αναγνωστική δεξιότητα και στη δραματική εκφορά του λόγου με την αξιοποίηση της προφορικότητας του συγκεκριμένου κειμενικού είδους.
- Να ανιχνεύουν την ειρωνεία, την αμφισβήτηση και να αξιολογούν τη συλλογιστική πορεία για τον εντοπισμό πιθανού νοηματικού άλματος που απομακρύνει από την αλήθεια.
- Να οπτικοποιούν το περιεχόμενο μέσα από την παραγωγή πολυμεσικού υλικού που θα συνδυάζει τη συμπυκνωμένη γνώση και τη λακωνική διατύπωση με την κατάλληλη οπτικοακουστική «ένδυση».

- Να προχωρούν επαγωγικά μέσα από τα παραδείγματα στην εξαγωγή του κανόνα ή στην καταγραφή των ακολουθητέων βημάτων μιας αυστηρά καθορισμένης λογικής διαδικασίας.
- Να εργάζονται ομαδικά, για να συνεισφέρουν στην επίτευξη του κοινού στόχου, αλλά και να αναπληρώνουν τις ελλείψεις τους μέσα από τη συνεργασία και τη διομαδική επίδραση.

Διδακτικές πρακτικές

-

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο φιλόλογος που διδάσκει το μάθημα της Θεματογραφίας στο Λύκειο είναι η ανάγκη να θυσιάζεται το νόημα του κειμένου προκειμένου να δοθεί έμφαση στη μηχανική μετάφραση και τη διδασκαλία της γραμματικής και του συντακτικού. Αναγκαστικά, τα κείμενα που θα επιλεγούν θα πρέπει να πληρούν κάποιες προϋποθέσεις: νοηματική αυτοτέλεια, παρουσία κάποιου γραμματικοσυντακτικού φαινομένου, που μέσω του κειμένου θα φωτιστεί, συγκεκριμένος βαθμός δυσκολίας κ.ά. Όσο πιο πολλές προϋποθέσεις πληροί το απόσπασμα, τόσο πιο επιτυχημένη κρίνεται η επιλογή του.

Αν ρίξει κανείς μια ματιά στις υπάρχουσες θεματογραφίες, θα διαπιστώσει ότι στις περισσότερες περιπτώσεις το κείμενο επιλέγεται από την αρχή μιας μεγάλης παραγράφου και διακόπτεται, με τρόπο βίαιο, μόλις συμπληρωθούν εννέα με δέκα σειρές. Αναπόφευκτα, λοιπόν, το κείμενο αποκόπτεται από το κυρίως σώμα του, απονοηματοδοτείται τελείως και η όποια αποσπασματική μετάφρασή του κατ' ανάγκη αποκτά χαρακτηριστικά ξύλινου λόγου.

Προβληματική είναι, επίσης, η σχέση του αίδακτου κειμένου με το διδαγμένο, καθώς στο δεύτερο παρατηρείται σχολαστική ενασχόληση ακόμη και με την παραμικρή λεπτομέρεια με στόχο την ανίχνευση κάποιας πρόθεσης ακόμη και στο «τυχαίο», γεγονός που κουράζει τους μαθητές, εγκλωβίζοντάς τους τη μελέτη της

άνωφελης λεπτομέρειας. Έτσι, λοιπόν, βρίσκονται αντιμέτωποι με δύο διαφορετικές προσεγγίσεις, αδυνατώντας να κατανοήσουν την ενότητα του αρχαίου πολιτισμού αλλά και την άρρηκτη σχέση των κειμένων αυτών με το ιστορικό πλαίσιο που τα δημιούργησε. Το αποτέλεσμα; γνώσεις αποσπασματικές και ασύνδετες, γνώσεις αντιφατικές συγκεχυμένες, γνώσεις περιττές ή άχρηστες στη συνείδηση των πολλών, καταδικασμένες στη λήθη.

Επιβάλλεται, λοιπόν, το αδίδακτο κείμενο να μπορεί να «συνομιλήσει» και με άλλα αρχαία κείμενα, γνωστά ήδη στους μαθητές. Μόνο έτσι το αδίδακτο κείμενο θα καταστεί ελκυστικό και η μελέτη του λυσιτελής, καθώς το νόημα, οικείο πλέον, δε θα θυσιάζεται στον βωμό της γλωσσικής κατάκτησης του κειμένου. Μια πρόσθετη πληροφορία, μια διαφορετική οπτική, μια αντίθετη γνώμη ασφαλώς συμβάλλει πολλαπλά στην άσκηση αλλά και στην ενδυνάμωση της συνθετικής και κριτικής σκέψης.

Για να καταστεί ένα κείμενο Θεματογραφίας ελκυστικό, θα πρέπει να μπορεί να διαλέγεται και με το παρόν. Προβαλλόμενο στο παρόν, το αρχαίο κείμενο προσεγγίζεται σε άλλη διάσταση. Θα αποκτήσει «πνοή ζώσα» που θα οδηγήσει στη δημιουργική σύζευξη παρελθόντος - παρόντος με την κατανόηση όλων εκείνων των στοιχείων της ανθρώπινης φύσης που διέπονται από το στοιχείο της ρευστότητας και της μεταβλητότητας αλλά και εκείνων που παραμένουν σταθερά ή αναλλοίωτα ως πάγια ανθρώπινα χαρακτηριστικά ή αναπόδραστες καταστάσεις στην αέναη πορεία του χρόνου.

Βέβαια, δεν πρέπει να ξεχνάμε και το σκοπό του μαθήματος της Θεματογραφίας που συνδέεται με τη γλωσσική κατάκτηση, την κατανόηση των γραμματικών και συντακτικών δομών του αρχαίου λόγου.

Η επιλογή του θέματος έγινε με τα εξής κριτήρια: α) Το συγκεκριμένο κείμενο μπορεί να προσφέρει πρόσθετες πληροφορίες, να διευρύνει την οπτική των μαθητών και γενικά να «συνομιλήσει» με άλλα αποσπάσματα φιλοσοφικού λόγου που διδάσκονται οι μαθητές στη Γ' Λυκείου. β) Προσφέρει δυνατότητες αποδόμησης μακροπερίοδου λόγου. γ) Στο κείμενο εμφανίζονται πολλά είδη δευτερευουσών

προτάσεων και πολλές ευθείες ερωτηματικές προτάσεις, πολλά επίθετα και ποικιλία ρηματικών τύπων. δ) Το λεξιλόγιο είναι συνηθισμένο, οπότε οι μαθητές δεν αποθαρρύνονται, καθώς επεξεργάζονται ένα κείμενο που είναι στα «μέτρα» τους.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η πρόταση αυτή δε διαταράσσει τα ισχύοντα στο σχολείο, αν και φιλοδοξεί να τα αποφυσικοποιήσει. Οι μαθητές στα πλαίσια του μαθήματος «Φιλοσοφικός Λόγος» διδάσκονται ήδη αποσπάσματα από τον [«Πρωταγόρα»](#) του Πλάτωνα με τα οποία το εξεταζόμενο κείμενο μπορεί να «διαλεχθεί» σε διάφορα επίπεδα (γλώσσα, περιεχόμενο, κειμενικό είδος, αφηγηματική τεχνική κ.λπ.). Εκτός από την πολύπλευρη θέαση του νοήματος του κειμένου, οι μαθητές θα ασκηθούν στη μετατροπή των ευθειών ερωτηματικών προτάσεων σε πλάγιες (και το αντίστροφο), αφού οδηγηθούν επαγωγικά στην εξαγωγή των αντίστοιχων κανόνων. Η χρονική υπέρβαση δημιουργεί βέβαια κάποιο πρόβλημα, ωστόσο η προστιθέμενη αξία του σεναρίου δεν είναι δίκαιο να αποτιμηθεί με κριτήρια ποσοτικά. Καταλληλότερος χρόνος για την υλοποίηση του σεναρίου θεωρείται το πρώτο δεκαήμερο του Νοεμβρίου, ώστε οι μαθητές να έχουν μελετήσει ήδη τα αποσπάσματα από τον «Πρωταγόρα» του Πλάτωνα. Καλό είναι, επίσης, στα προηγούμενα μαθήματα να έχουν διδαχθεί οι δευτερεύουσες προτάσεις (ιδιαίτερα οι πλάγιες ερωτηματικές) στο συντακτικό και στη γραμματική τα παραθετικά των επιθέτων και των επιρρημάτων.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Αναμένεται με τη χρήση των ΤΠΕ οι μαθητές να αξιοποιήσουν ποικίλους ψηφιακούς πόρους αλλά και εργαλεία για την άντληση αυθεντικού υλικού και χρήσιμων πληροφοριών, για την επεξεργασία (αποδόμηση και ανασύνθεση) του αρχαίου κειμένου, τη σύνθεση, την παρουσίαση καθώς και την ψηφιακή αποτύπωση (ανάρτηση στο διαδίκτυο) του υλικού που θα παραγάγουν στα πλαίσια της υλοποίησης των δραστηριοτήτων του σεναρίου.

Θα αξιοποιηθούν επιλεγμένοι δικτυακοί τόποι (η [Πύλη για την Ελληνική γλώσσα](#), η ψηφιακή βιβλιοθήκη [Perseus](#), το [ηλεκτρονικό φροντιστήριο](#) του Υπουργείου Παιδείας, η [Βικιθήκη](#), η [Βικιπαίδεια](#)), λογισμικά επεξεργασίας,

σύνθεσης και προβολής (κειμενογράφος, [Inspiration](#) ή [CmapTools](#), λογισμικό παρουσιάσεων) και λογισμικό επεξεργασίας ήχου ([Audacity](#)).

Η προστιθέμενη αξία των Νέων Τεχνολογιών συνίσταται στις δυνατότητες που προσφέρουν για αυτενέργεια και συνεργασία των μαθητών. Έχοντας στη διάθεσή τους πληθώρα πληροφοριών αλλά και εργαλείων για έρευνα και επεξεργασία, μετατρέπονται σε ενεργά υποκείμενα της μαθησιακής πράξης. Οι Νέες Τεχνολογίες σπάνια χρησιμοποιούνται για τη γλωσσική προσπέλαση των αρχαίων κειμένων, οπότε αναμένεται να τονωθεί το ενδιαφέρον ως συνακόλουθο της περιέργειας και της πρόκλησης και με δεδομένο ότι η παραδοσιακή διδασκαλία θέλει τον μαθητή καλό ακροατή, ωθώντας τον στο περιθώριο της διδακτικής πράξης, πρακτική που υπαγορεύεται από τις συμπληγάδες των Πανελληνίων Εξετάσεων και την κυριαρχία της «φροντιστηριακής» αντίληψης του μαθήματος στα πλαίσια ενός γενικότερου κλίματος ωφελιμισμού και χρησιμοθηρίας.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Έκφραση – Έκθεση Γ΄ Λυκείου: Η Πειθώ – Γ΄: [«Επίθεση στο ήθος του αντιπάλου»](#)
[Φιλοσοφικός Λόγος](#) Γ΄ Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Perseus Digital Library [Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Περσέα]:

-Διογένης Λαέρτιος, [«Βίοι Φιλοσόφων» 9.8.51 – 52](#). Στο *Diogenes Laertius. Lives of Eminent Philosophers*. 1972 [1925]. Ed. R. D. Hicks, Cambridge, MA: Harvard University Press.

-Πλάτων, [«Θεαίτητος» 161 b-e](#). Στο *Platonis Opera*, vol. I-V. 1900-1907. Ed. J. Burnet. Oxford University Press.

Πλάτων, [«Θεαίτητος» 161 b-e](#). Στο *Platonis Opera*, vol. I-V. 1900-1907. Ed. J. Burnet. Oxford University Press [Βικιθήκη: Ηλεκτρονική Βιβλιοθήκη]

Πλάτων, [«Πρωταγόρας» 317e–320c](#). Στο *Platonis Opera*, vol. I-V. 1900-1907. Ed. J. Burnet. Oxford University Press [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα]

Πλάτωνος, [«Θεαίτητος»](#). 1910. Μτφρ. Κ. Ζάμπα. Αθήνα: Γ. Φέξη [“Hellenica World”]: Ιστοχώρος για τον αρχαιοελληνικό πολιτισμό – Υπεύθ. Μ. Lahanas].

Πλάτωνος, [«Θεαίτητος»](#). χ.χ. Απόδοση στα νέα ελληνικά. [«Ο Λύχνος» Βιβλιοθήκη – Μουσεία Γραπτού Λόγου].

Σέξτος ο Εμπειρικός, «Προς Λογικούς» Α΄. 1998. Μτφρ. Α.-Μ. Καραστάθη. Αθήνα: Κάκτος.

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Τραγούδια/ Ηχητικά αποσπάσματα

Πλάτων, [«Θεαίτητος» 161 b-e](#) (απόσπασμα), ανάγνωση: Στάθης Παπακωνσταντίνου [πηγή: «Φιλολογικά Βήματα στο Web». Ιστοχώρος του Στ. Παπακωνσταντίνου - Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].

Ιστοσελίδες

Ασωνίτης, Α. [«Είναι τα βιβλία άνθρωποι.»](#), εφημ. «Ελευθεροτυπία», 05/02/2010.

[Ελληνική Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]: [Αρχές Σύνταξης της Αρχαιοελληνικής Γλώσσας](#)

[Φιλολογικά Βήματα στο Web](#) [Ιστοχώρος του Στ. Παπακωνσταντίνου - Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].

Ψηφιακά Εκπαιδευτικά Βοηθήματα: [«Αρχαία Ελληνικά – Φιλοσοφικός Λόγος»](#) [Υπουργείο Παιδείας]

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

Ο χρόνος εφαρμογής του σεναρίου στην τάξη επιλέχθηκε σκόπιμα την τελευταία εβδομάδα πριν από τις διακοπές των Χριστουγέννων. Όπως είναι γνωστό, η πίεση του συστήματος των Πανελλαδικών Εξετάσεων είναι ασφυκτική για τους μαθητές της

τελευταίας τάξης του Λυκείου και έτσι η εφαρμογή του σεναρίου αυτήν την περίοδο, που παραδοσιακά είναι μια περίοδος διαγωνισμάτων, λειτούργησε ως μια εναλλακτική μέθοδος διδασκαλίας που αποφόρτισε την ένταση και χαλάρωσε δημιουργικά την αυστηρότητα της μετωπικής διδασκαλίας. Γενικά, η υποδοχή της πρότασης του σεναρίου από την τάξη για συνεργατική επεξεργασία ενός αδίδακτου κειμένου με τη χρησιμοποίηση ΤΠΕ ήταν πολύ θετική, παρά τους ενδόμυχους φόβους του διδάσκοντος για το αντίθετο. Βέβαια, κατά τη διάρκεια εφαρμογής του σεναρίου, υπήρξαν μεμονωμένες περιπτώσεις σχετικής αδιαφορίας ή απροθυμίας για συνεισφορά στην ομαδική δουλειά, ωστόσο το κλίμα στο σύνολο του, όπως σημειώθηκε, ήταν πολύ θετικό και η συμμετοχή των περισσότερων υπήρξε ειλικρινής.

Α' Φάση:

Κατά την πρώτη φάση του σεναρίου, αφού αναπτύχθηκε σε γενικές γραμμές από τον διδάσκοντα το θέμα και η πορεία του σεναρίου, οι μαθητές χωρίστηκαν σε τέσσερις ομάδες (δύο των τεσσάρων και δύο των τριών μαθητών) και έλαβαν στην ηλεκτρονική διεύθυνση του συντονιστή της κάθε ομάδας το [πρώτο Φύλλο Εργασίας](#). Οι δραστηριότητες του Φύλλου αυτού, που ήταν κοινές για όλες τις ομάδες, είχαν εισαγωγικό χαρακτήρα και οι ομάδες τις αντιμετώπισαν με άνεση, καθώς όλοι οι μαθητές ήταν εξαιρετικά εξοικειωμένοι με την περιήγηση στο διαδίκτυο και την αναζήτηση των ψηφιακών πόρων στους οποίους παρέπεμπαν οι δραστηριότητες. Στόχος των δραστηριοτήτων ήταν η πλαισίωση του αποσπάσματος με την αναγνώριση των συμφραζομένων του (αναγνώριση του γραμματολογικού είδους στο οποίο εντάσσεται το κείμενο, αναγνώριση των διαλεγόμενων προσώπων, πληροφορίες για τα υπόλοιπα πρόσωπα και το θέμα του διαλόγου κ.λπ.) και μια πρώτη δοκιμαστική ανάγνωση του κειμένου η οποία ηχογραφήθηκε για να συγκριθεί με μια δεύτερη, στο τέλος του σεναρίου, ώστε να γίνει εμφανής η διαφορά στην κατανόηση του κειμένου μετά την επεξεργασία του. Το μοναδικό πρόβλημα που υπήρξε κατά τη φάση αυτή υπήρξε η κατανόηση των ζητούμενων της τέταρτης δραστηριότητας, όπου ο όρος «αφηγηματική τεχνική» χαρακτηρίστηκε από τους

μαθητές ως ασαφής, όταν εφαρμόζεται σε τόσο σύντομα αποσπάσματα ενός ευρύτερου κειμένου. Με τις απαραίτητες διευκρινίσεις από τον διδάσκοντα ξεπεράστηκε το πρόβλημα και απαντήθηκε το σχετικό ερώτημα. Πάντως, αν και οι δραστηριότητες του Φύλλου Εργασίας κρίθηκαν ως εύκολες καμία από τις ομάδες δεν κατάφερε, παρά τη σχετική ταχύτητα πληκτρολόγησης, να παραδώσει τις απαντήσεις της, οι οποίες παραδόθηκαν στην επόμενη διδακτική ώρα.

B' Φάση

Στη δεύτερη φάση, οι τέσσερις ομάδες είχαν να αντιμετωπίσουν τόσο διαφορετικές όσο και μια κοινή δραστηριότητα, τη μετάφραση του κειμένου. Οι επιμέρους δραστηριότητες είχαν ως στόχο καταρχάς τη λεξιλογική εξομάλυνση του κειμένου, αλλά και την ανάγνωσή του μέσα από μια διαδικασία αναγνώρισης των γλωσσικών τύπων που αποτελούν τους όρους-αρθρώσεις του κειμένου, χωρίς όμως να ζητείται σε όλες τις περιπτώσεις αναλυτικός συντακτικός χαρακτηρισμός τους. Η ανάγνωση αυτού του τύπου προώθησε σημαντικά την κατανόηση του κειμένου, ωστόσο, όπως αποδείχτηκε εκ του αποτελέσματος, δεν ήταν αρκετή για την προετοιμασία της μετάφρασης η οποία θα ήταν προτιμότερο να μεταταθεί σε κατοπινότερη, ίσως την προτελευταία, φάση του σεναρίου, έτσι ώστε οι μαθητές να έχουν προσοικειωθεί σε μεγαλύτερο βαθμό το κείμενο.

Ο διδάσκων παραιτήθηκε από τη δραστηριότητα της κατά κώλα επεξεργασίας του κειμένου, καθώς η τάξη δεν ήταν αρκετά εξοικειωμένη με τη συγκεκριμένη διαδικασία και η επιμονή στην ορθή υλοποίησή της, με τις απαραίτητες παρεμβάσεις του διδάσκοντος, θα ήταν χρονοβόρα. Δυσκολίες αντιμετώπισε και η ομάδα που ανέλαβε τη δημιουργία του εννοιολογικού χάρτη με τον οποίο καλούνταν να αποδώσει τους βασικούς θεματικούς άξονες του κειμένου με τη βοήθεια του σχετικού λογισμικού (CmapTools) και η δραστηριότητα υλοποιήθηκε με τη βοήθεια του διδάσκοντος. Ο διδάσκων, τέλος, διαφοροποιήθηκε σε σχέση με τη διάκριση ανάμεσα σε «πιστή» και «ελεύθερη» μετάφραση που προϋπέθετε η τελευταία κοινή για όλες τις ομάδες δραστηριότητα αυτής της φάσης, για θεωρητικούς αλλά και πρακτικούς λόγους, τόσο γιατί συντάσσεται με όσους θεωρούν τη διάκριση ως ψευδοδίλημμα,

όσο και γιατί δεν την έχει διδάξει στους μαθητές του. Η πρώτη και η τρίτη ομάδα μετέφρασαν το α΄ μέρος του κειμένου, ενώ η δεύτερη και η τέταρτη το β΄ μέρος. Στη συνέχεια, έγινε σύγκριση των μεταφράσεων και υπήρξε αμοιβαίος σχολιασμός, ανατροφοδότηση και διόρθωση των κειμένων.

Γ' Φάση

Κατά την τρίτη φάση, οι δύο πρώτες ομάδες ασχολήθηκαν με την παραγωγή ασκήσεων γραμματικής κατά το πρότυπο των ασκήσεων τις οποίες αντιμετωπίζουν στις Πανελλαδικές Εξετάσεις. Τις ασκήσεις αυτές τις αντάλλαξαν μεταξύ τους με σκοπό την επίλυσή τους. Ανάλογες ασκήσεις συντακτικού εκπόνησαν και οι δύο άλλες ομάδες. Οι δραστηριότητες αυτής της φάσης υπάκουαν στη λογική της διαβαθμισμένης δυσκολίας, αφού οι μετασχηματιστικές ασκήσεις του συντακτικού απαιτούσαν συνθετότερες γνώσεις.

Δ' Φάση

Η δραστηριότητα της τέταρτης φάσης, κοινή και για τις τέσσερις ομάδες επικεντρωνόταν στην αναγνώριση του γλωσσικού μηχανισμού του πλαγίου λόγου και ειδικότερα, της μετατροπής των ευθειών ερωτήσεων σε πλάγιες. Οι περισσότεροι μαθητές αντιμετώπισαν με σχετική άνεση τα ζητούμενα των δραστηριοτήτων και απέδειξαν ότι είχαν γνώση των βασικών κανόνων αυτού του είδους μετατροπής, αν και δεν έλειψαν και τα λάθη ή οι παραλείψεις στις παρουσιάσεις, σημεία που ελέγχθηκαν αργότερα στην τελική παρουσίαση των εργασιών.

Ε' Φάση

Οι δραστηριότητες της πέμπτης φάσης του σεναρίου είχαν διπλή κατεύθυνση. Η πρώτη και η τρίτη ομάδα με αφορμή το απόσπασμα καλούνταν να διερευνήσουν τα ουσιαστικότερα ζητήματα που έθετε το απόσπασμα, όπως ο τρόπος με τον οποίο επιχειρηματολογεί ο Σωκράτης και μια υποθετική αντίκρουση της επίθεσής του από τον Πρωταγόρα. Η δεύτερη και η τέταρτη ομάδα ασχολήθηκαν με επιμέρους θέματα: η δεύτερη, με αφορμή την αναφορά που υπάρχει στο απόσπασμα στο έργο του Πρωταγόρα «Αλήθεια» διερεύνησε το θέμα της έκδοσης βιβλίων στην αρχαιότητα.

Το δοκίμιο που συντάχθηκε δεν ήταν ικανοποιητικό, γιατί όπως φάνηκε δεν υπήρξε επαρκής διερεύνηση του θέματος στο διαδίκτυο. Η τέταρτη ομάδα κλήθηκε να συγκρίνει τον αρχαίο δημαγωγό με τον σύγχρονο λαϊκιστή επίσης σε ένα σύντομο δοκίμιο. Η σύγκριση βασίστηκε στις σχετικές με το θέμα γνώσεις των μαθητών τόσο από το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών όσο και από το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας. Το δοκίμιο που συντάχθηκε και στην περίπτωση αυτή δεν ικανοποίησε, καθώς κινήθηκε στα όρια της γλώσσας και του ύφους που χαρακτηρίζει τα τυποποιημένα κείμενα εξωσχολικών βοηθημάτων για το μάθημα της έκθεσης. Γενικά, τα σύντομα δοκίμια των μαθητών ήταν άνισα ως προς την ποιότητα τους: άλλα ήταν αρκετά εύστοχα στις εκτιμήσεις τους, ενώ σε ορισμένα η ποιότητα της έρευνας και του γραπτού λόγου υπήρξαν σαφώς κατώτερα, κάτι που αντανάκλασε τη διαφορά δυναμικού ανάμεσα στις ομάδες και τους επιμέρους μαθητές. Η παραγωγή των δοκιμίων, πάντως, στο σύνολό της συζητήθηκε σε μία επιπλέον ώρα συνεδρίασης της ολομέλειας της τάξης, όπου παρουσιάστηκε και το σύνολο των εργασιών που παρήγαγαν οι τέσσερις ομάδες.

Τέλος, η αξιολόγηση των μαθητών δεν περιλάμβανε κάποιο ειδικό τεστ, το οποίο ούτως ή άλλως προκειμένου για το συγκεκριμένο διδακτικό αντικείμενο θα κινούνταν στη λογική του παραδοσιακού γραμματισμού, αλλά προέκυψε: α) από την αξιολόγηση των πόρων που παρήχθησαν από την κάθε ομάδα εργασίας, β) από την επιτόπια παρατήρηση της συμμετοχής του κάθε μαθητή/ μαθήτριας στις δραστηριότητες της ομάδας και γ) από την παρουσίαση κάποιων από τις δραστηριότητες της κάθε ομάδας στην ολομέλεια της τάξης.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α΄ Φάση

Φύλλο Εργασίας κοινό για όλες τις ομάδες

Διάρκεια: 1 διδακτική ώρα

1. Να μεταφέρετε στον κειμενογράφο του υπολογιστή σας το απόσπασμα από τον «Θεαίτητο» του Πλάτωνα (161b-e): «ΣΩ. Οἷσθ' οὖν, ᾧ Θεόδωρε, ... δημούμενον λέγειν τὸν Πρωταγόραν».([Βικιθήκη](#), “[Perseus](#)”) και να το μορφοποιήσετε κατάλληλα, (Palatino Linotype 16, διάστιχο 1,5) αφαιρώντας τις υπερσυνδέσεις, εάν υπάρχουν . [Αναμένεται](#)
2. Αναγνώστε προσεκτικά το κείμενο και απαντήστε σύντομα στα παρακάτω:
 - ο Ποια είναι τα διαλεγόμενα πρόσωπα;
 - ο Για ποιο πρόσωπο γίνεται λόγος
 - ο Ποιο είναι το αντικείμενο της συζήτησης στο συγκεκριμένο απόσπασμα; **Αναμένεται**
3. Αντλώντας στοιχεία από το διαδίκτυο, γράψτε ένα πολύ σύντομο βιογραφικό για τα πρόσωπα που σας είναι άγνωστα (Θεαίτητος, Θεόδωρος) και ένα πολύ συνοπτικό κείμενο για το περιεχόμενο του πλατωνικού διαλόγου [«Θεαίτητος»](#)
4. Στη σελίδα 49 του σχολικού σας εγχειριδίου, αναφέρονται θεωρητικά στοιχεία σχετικά με την αφηγηματική τεχνική του Πλάτωνα στον διάλογο «Πρωταγόρας». Αξιοποιώντας τα σώματα κειμένων της [Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα](#), να τεκμηριώσετε τις θεωρητικές σας γνώσεις παραθέτοντας τις λέξεις - κλειδιά του αρχαίου κειμένου. Στη συνέχεια, να κάνετε το ίδιο και για τον «Θεαίτητο» στηριζόμενοι στο απόσπασμα που σας δόθηκε. Διαφέρει η αφηγηματική τεχνική των δύο πλατωνικών έργων; Τα πορίσματα της έρευνά σας να καταγραφούν σε μία παράγραφο (10-15 σειρών) με τη μέθοδο της σύγκρισης- αντίθεσης.
5. Τα έργα του Πλάτωνα, ως γνωστόν, έχουν διαλογική μορφή και κατά συνέπεια κυρίαρχο το στοιχείο της προφορικότητας και της διαλογικότητας.

Εντοπίστε στο κείμενο τα στοιχεία αυτά (π. χ. κλητική προσφώνηση) και στη συνέχεια, προσπαθήστε πειραματιζόμενοι στα πλαίσια της ομάδας να διαβάσετε με προφορικό τρόπο το κείμενο υποδυόμενοι τα διαλεγόμενα πρόσωπα (μπορείτε να βοηθηθείτε και από [μια άλλη ανάγνωση](#)). Την καλύτερη αναγνωστική εκδοχή να την καταγράψετε σε ένα αρχείο (είτε με το λογισμικό ηχογράφησης των Windows είτε με το λογισμικό Audacity) και να το αποθηκεύσετε προσωρινά, ώστε να το συγκρίνετε στη συνέχεια με το αρχείο που θα κατασκευάσετε ως ομάδα σε επόμενη φάση, όταν πλέον θα γνωρίζετε ακριβώς το περιεχόμενο του κειμένου.

Η σύνδεση της πρώτης με τη δεύτερη φάση επιτυγχάνεται με τις παρακάτω ερωτήσεις του διδάσκοντος προς τους μαθητές:

- Ο λόγος στο συγκεκριμένο απόσπασμα είναι μακροπερίοδος ή βραχυπερίοδος;
- Κυριαρχεί η παρατακτική ή η υποτακτική σύνδεση;
- Θα μπορούσε να χωριστεί το κείμενο σε ενότητες. Ποιο είναι το κριτήριο στο οποίο στηρίζεται η πρότασή της ομάδας σας;

Όλοι συμφωνούν, ότι κυριαρχεί ο μακροπερίοδος λόγος, η υποτακτική σύνδεση και το κείμενο χωρίζεται σε δύο μεγάλες ενότητες.

Λεπτομερείς οδηγίες

Ο διδάσκων τονίζει ότι κατά την επόμενη διερευνητική φάση οι ομάδες θα υλοποιήσουν διαφορετικά Φύλλα Εργασίας μέσω κλήρωσης. Ακολουθεί κλήρωση για τα Φύλλα Εργασίας της δεύτερης φάσης και κάθε ομάδα επιλέγει τον εκπρόσωπό της ο οποίος θα βρίσκεται σε διαδικτυακή επικοινωνία με τον διδάσκοντα για τυχόν ελλείψεις, προβλήματα και απορίες.

Οι ομάδες παραδίδουν στον διδάσκοντα τα συμπληρωμένα Φύλλα Εργασίας (ή τα ανεβάζουν σε ιστολόγιο ή σε Wiki) και παραλαμβάνουν το νέο Φύλλο σε έντυπη μορφή το οποίο αποστέλλεται και ηλεκτρονικά στο email της κάθε ομάδας. Είναι πολύ σημαντικό όλες οι ομάδες να γνωρίζουν τις δραστηριότητες που θα υλοποιήσουν οι άλλες ομάδες.

Καλό είναι στην πρώτη ώρα εφαρμογής του σεναρίου να ενσωματωθούν και τα δύο διαλείμματα για την αύξηση του διδακτικού χρόνου, ώστε το σενάριο να υλοποιείται ομαλά και χωρίς πίεση.

Β' Φάση

Φύλλο Εργασίας διαφορετικό για κάθε ομάδα

Διάρκεια: 2 συνεχόμενες διδακτικές ώρες

1. Στις σελίδες 24 και 25 (οι οποίες δεν περιέχονται στη διδακτέα ύλη) [του σχολικού σας εγχειριδίου](#) παρέχονται πληροφορίες κρίσιμες για την κατανόηση του αδίδακτου κειμένου. Να αποδώσετε διαγραμματικά τις πληροφορίες αυτές (τουλάχιστον πέντε) και να τις τεκμηριώσετε με αναφορές από το [κειμένο του Διογένη Λαέρτιου](#), συμπληρώνοντας τον παρακάτω πίνακα.

Α/α	Πληροφορία	Κειμενική αναφορά
1		
2		
3		
4		
5		
6		

2. Αφού συμβουλευτείτε το [Συμπληρωματικό υλικό για γλωσσική](#) εξομάλυνση (για εξοικονόμηση χρόνου) να υλοποιήσετε τις δραστηριότητες που περιέχονται σε αυτό. Η πρώτη ομάδα την 1^η δραστηριότητα, η δεύτερη τη 2^η κ.ο.κ Το ψηφιακό αρχείο με τις δραστηριότητες που θα παραγάγετε να το ανεβάσετε στο δικτυακό χώρο του μαθήματος.
3. Χρωματίστε έντονα στο κείμενο τα ρήματα (με κόκκινο χρώμα) τις μετοχές (με μπλε χρώμα) και τα ουσιαστικά επίθετα ή αντωνυμίες που βρίσκονται σε πτώση ονομαστική (καφέ χρώμα). Δημιουργήστε πίνακα με λέξεις που εμφανίζονται περισσότερες από δύο φορές στο κείμενο. [Αναμένεται [1](#), [2](#), [3](#)]
4. Συζητήστε στα πλαίσια της ομάδας τι μπορεί να είναι από συντακτική άποψη κάποιος όρος που βρίσκεται σε ονομαστική και με βάση τις παραδοχές σας αναγνωρίστε συντακτικά τους όρους του κειμένου που βρίσκονται σε

ονομαστική. Παράλληλα, να τοποθετήσετε, εφόσον δεν υπάρχει, το λογικό υποκείμενο στα ρήματα του κειμένου α και β προσώπου ενικού και πληθυντικού. [έγώ, σύ οὗτος ήμεις ύμεις οὗτοι] [Αναμένεται [1](#), [2](#), [3](#)]

5. Να επεξεργαστείτε το κείμενο της ενότητας με τη μέθοδο «κατά κώλα» αναδιατάσσοντας το κείμενο ή μετακινώντας τις λέξεις. Με την κατάλληλη διάταξη των λέξεων και τις χρωματικές επισημάνσεις να αναδείξετε τις αρθρώσεις, τις αντιθέσεις και των εμφάσεις, εντοπίζοντας τους αντίστοιχους γλωσσικούς δείκτες. [Αναμένεται [1](#), [2](#), [3](#)]
6. Με τη βοήθεια του λογισμικού κατασκευής εννοιολογικών χαρτών (CmapTools, Inspiration) να αποδώσετε σχηματικά τους βασικούς νοηματικούς άξονες του κειμένου.
7. Γράψτε τώρα τη μεταφραστική σας εκδοχή, προτείνοντας και εναλλακτικές λύσεις στα σημεία που είναι σκοτεινά ή αμφιλεγόμενα. Η 1^η και η 3^η ομάδα να αποδώσει τη μετάφραση κατά λέξη και με βάση τη σύνταξη, ενώ η δεύτερη και η 4^η κάπως πιο ελεύθερα δίνοντας έμφαση στην επικοινωνιακή περίσταση σε ρέον κείμενο της νεοελληνικής. Αφού διαβάσετε τη μετάφρασή σας στην ολομέλεια του τμήματος, να τη συγκρίνετε στη συνέχεια με άλλες μεταφράσεις πιο ελεύθερες από το διαδίκτυο και μία του διδάσκοντος που αποδίδει το περιεχόμενο κατά λέξη .

[μετάφραση](#), [άλλη μετάφραση](#), [μετάφραση](#)

Γ' Φάση

Φύλλο Εργασίας διαφορετικό για κάθε ομάδα

Διάρκεια: 1 διδακτική ώρα

1^η ομάδα

1. Δημιουργήστε ασκήσεις γραμματικής, κατά το πρότυπο των ερωτήσεων που τίθενται στις Πανελλήνιες Εξετάσεις σε ένα αρχείο Word. Πιο συγκεκριμένα, επιλέξτε είκοσι (20) λέξεις του κειμένου (τέσσερα ουσιαστικά, τέσσερις αντωνυμίες, τρία επίθετα και εννέα ρηματικούς τύπους) και για την κάθε μία να ζητάτε ένα συγκεκριμένο τύπο, ώστε να καλύπτετε όσο γίνεται περισσότερο εύρος της ύλης. Παράλληλα, να σημειώσετε και τις σωστές απαντήσεις για τις οποίες θα ζητήσετε την έγκριση του καθηγητή. Στη συνέχεια, να εκτυπώσετε (ή και σε ψηφιακή μορφή, εφόσον υπάρχει δυνατότητα γραφής σε πολυτονικό) το αρχείο και να το προωθήσετε προς επίλυση στη δεύτερη ομάδα.
2. Διατυπώστε πρώτα προφορικά στα πλαίσια της ομάδας και στη συνέχεια αξιοποιώντας ψηφιακές πηγές έναν κατάλογο με τους αρχικούς χρόνους των ρημάτων του κειμένου και κοινοποιήστε τον και στις άλλες ομάδες.
Αναμένεται
3. Απαντήστε στις ασκήσεις που ετοίμασε για σας η δεύτερη ομάδα

2^η ομάδα

1. Δημιουργήστε ασκήσεις γραμματικής, κατά το πρότυπο των ερωτήσεων που τίθενται στις Πανελλήνιες Εξετάσεις σε ένα αρχείο Word. Πιο συγκεκριμένα, επιλέξτε είκοσι (20) λέξεις του κειμένου (τέσσερα ουσιαστικά, τέσσερις αντωνυμίες, τρία επίθετα και εννέα ρηματικούς τύπους) και για την κάθε μία να ζητάτε ένα συγκεκριμένο τύπο, ώστε να καλύπτετε όσο γίνεται περισσότερο εύρος της ύλης. Παράλληλα, να σημειώσετε και τις σωστές απαντήσεις για τις οποίες θα ζητήσετε την έγκριση του καθηγητή. Στη συνέχεια, να εκτυπώσετε (ή και σε ψηφιακή μορφή, εφόσον υπάρχει

δυνατότητα γραφής σε [πολυτονικό](#)) το αρχείο και να το προωθήσετε προς επίλυση στην πρώτη ομάδα.

2. Δημιουργήστε έναν πίνακα με τους τρεις βαθμούς των επιθέτων και των επιρρημάτων του κειμένου και κοινοποιήστε τον και στις άλλες ομάδες. Σε περίπτωση δυσκολίας υποβοηθήστε τη μνήμη σας αξιοποιώντας τις παρακάτω πηγές: [πηγή 1^η](#), (Σχολική γραμματική), [πηγή 2^η](#), (Εκπαιδευτικό Ψηφιακό Βοήθημα του Υπουργείου Παιδείας). [Αναμένεται](#).

3. Απαντήστε στις ασκήσεις που ετοίμασε για σας η πρώτη ομάδα

3^η ομάδα

1. Δημιουργήστε ασκήσεις συντακτικού, κατά το πρότυπο των ερωτήσεων που τίθενται στις Πανελλήνιες Εξετάσεις σε ένα αρχείο Word. Πιο συγκεκριμένα, επιλέξτε δέκα (10) λέξεις του κειμένου και ζητήστε τον συντακτικό τους ρόλο. Φροντίστε να καλύψετε όσο γίνεται περισσότερα συντακτικά φαινόμενα. Επίσης, να κατασκευάσετε μία άσκηση μετασχηματισμού (υποθετικοί λόγοι, ανάλυση μετοχής σε δευτερεύουσα πρόταση, ευθύς και πλάγιος λόγος). Παράλληλα, να σημειώσετε και τις σωστές απαντήσεις, για τις οποίες θα ζητήσετε την έγκριση του καθηγητή. Στη συνέχεια, να εκτυπώσετε το αρχείο και να το προωθήσετε προς επίλυση στην τέταρτη ομάδα.
2. Να εντοπίσετε τέσσερις δευτερεύουσες προτάσεις (διαφορετικού είδους) και να τις αναλύσετε πλήρως από συντακτική άποψη. Το αποτέλεσμα να το παρουσιάσετε σχηματικά με λογισμικό κατασκευής εννοιολογικού χάρτη (CmapTools) ή με τρόπο της επιλογής σας. Κοινοποιήστε την εργασία σας και στις άλλες ομάδες.
3. Απαντήστε στις ασκήσεις που ετοίμασε για σας η τέταρτη ομάδα

4^η ομάδα

1. Δημιουργήστε ασκήσεις συντακτικού, κατά το πρότυπο των ερωτήσεων που τίθενται στις Πανελλήνιες Εξετάσεις σε ένα αρχείο Word. Πιο συγκεκριμένα,

- επιλέξτε δέκα (10) λέξεις του κειμένου και ζητήστε τον συντακτικό τους ρόλο. Φροντίστε να καλύψετε όσο γίνεται περισσότερα συντακτικά φαινόμενα. Επίσης, να κατασκευάσετε μία άσκηση μετασχηματισμού (υποθετικοί λόγοι, ανάλυση μετοχής σε δευτερεύουσα πρόταση, ευθύς και πλάγιος λόγος). Παράλληλα, να σημειώσετε και τις σωστές απαντήσεις, για τις οποίες θα ζητήσετε την έγκριση του καθηγητή. Στη συνέχεια, να εκτυπώσετε το αρχείο και να το προωθήσετε προς επίλυση στην τρίτη ομάδα.
2. Να βρείτε στο κείμενο μία περίπτωση υποθετικού λόγου και στη συνέχεια να τον μετατρέψετε σε όλες τις δυνατές περιπτώσεις τονίζοντας με ιδιαίτερο χρωματισμό τον σύνδεσμο εισαγωγής και την έγκλιση της εκφοράς. Κοινοποιήστε την εργασία σας στον καθηγητή και στις άλλες ομάδες.
 3. Απαντήστε στις ασκήσεις που ετοίμασε για σας η τρίτη ομάδα.

Δ' Φάση

Φύλλο Εργασίας κοινό για κάθε ομάδα

Διάρκεια: 1 διδακτική ώρα

1. Αφού μελετήσετε με προσοχή τα παρακάτω διαγράμματα:

Πρώτη περίπτωση

Δεύτερη περίπτωση

να μετατρέψετε τις παρακάτω περιπτώσεις σε πλάγιο λόγο, εξαρτώντας τις πρώτα από αρκτικό και στη συνέχεια από ιστορικό χρόνο:

Ευκλείδης: ἄρτι, (ἦκεις) ὦ Τερψίων, ἦ πάλαι ἐξ ἀγροῦ;

Τερψίων: Τίνες ἦσαν, ὦ Ευκλείδη, οἱ λόγοι; ἔχοις ἂν μοι διηγήσασθαι;

Θεαίτητος: πῶς τί τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες;

2. Στη συνέχεια, δημιουργήστε έναν διαγραμματικό οδηγό με τα βήματα της μετατροπής των ευθειών ερωτηματικών προτάσεων σε πλάγιες.
3. Αφού λάβετε υπόψη τον τρόπο με τον οποίο εκφέρεται η τελική πρόταση του κειμένου και το παρακάτω παράδειγμα «Ἐβουλόμην δ' ἂν Σίμωνα τὴν αὐτὴν γνώμην ἔμοι ἔχειν, ἵνα ῥαδίως ἔγνωτε τὰ δίκαια» (μτφρ. Θα ήθελα να έχει ο Σίμων την ίδια γνώμη με μένα, για να αντιλαμβανόσασταν εύκολα τα δίκαια), να συντάξετε τον κατάλληλο κανόνα συντακτικού, αφού συγκρίνετε το νόημα των δύο περιπτώσεων.

ΠΡΟΣΘΕΤΑ

Επίσης, καλό είναι να γίνει και μια ειδική αναφορά στη σύνταξη των ρηματικών επιθέτων, η μελέτη των οποίων προτείνεται για το επόμενο κείμενο θεματογραφίας.

Για εμπέδωση κάποιων φαινομένων που εμφανίζονται στο κείμενο προτείνεται η αξιοποίηση του υλικού που υπάρχει στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα και στο Ψηφιακό Εκπαιδευτικό Βοήθημα του Υπουργείου Παιδείας.

- ο Επιρρηματικές δευτερεύουσες προτάσεις
- ο Τα ρηματικά επίθετα σε -τέος
- ο Οι ερωτηματικές προτάσεις στον πλάγιο λόγο

- [Τελικές προτάσεις](#)
- [Τα ρηματικά επίθετα σε –τέος](#)
- [Ευθύς και πλάγιος λόγος - Μετατροπή ευθέος λόγου σε πλάγιο](#)
- [Επίθετα - Παραθετικά επιθέτων και επιρρημάτων](#)

Ε' Φάση

Φύλλο Εργασίας διαφορετικό για κάθε ομάδα

Πρώτη ομάδα

1. Αντλώντας στοιχεία από το κείμενο να εντοπίσετε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου κειμενικού είδους και τη μέθοδο με την οποία διαλέγεται ο Σωκράτης. Παράλληλα, να εντοπίσετε τον αποκάλυπτο ειρωνικό τόνο του κειμένου και να ερμηνεύσετε τη σκοπιμότητά του.

(Αναμένεται)

2. Δημιουργήστε έναν πίνακα με δύο στήλες. Στην πρώτη στήλη θα γράψετε δέκα (10) λέξεις του κειμένου που εξακολουθούν να υπάρχουν στη νέα ελληνική με την ίδια σημασία και στη δεύτερη δέκα (10) λέξεις του κειμένου που υπάρχουν μεν στη νεοελληνική, αλλά η σημασία τους έχει διαφοροποιηθεί.
3. Δημιουργήστε ένα ηχητικό αρχείο με νέα ανάγνωση του κειμένου και συγκρίνετε την ανάγνωση αυτή με την ανάγνωση που κάνατε την πρώτη φορά. Αν υπάρχουν διαφορές, που τις αποδίδετε; Καταθέστε προφορικά τις απόψεις σας στη συζήτηση που θα επακολουθήσει.

Δεύτερη ομάδα

1. Στο απόσπασμα του Θεαίτητου ο Σωκράτης σχολιάζει επικριτικά τις απόψεις που εξέθεσε ο (απών από τη συζήτηση) Πρωταγόρας στο προοίμιο του έργου του «Αλήθεια», που φαίνεται ότι αποτελούσε για την εποχή «εκδοτικό γεγονός». Αφού μελετήσετε το άρθρο που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Ελευθεροτυπία» με τίτλο «Είναι τα βιβλία άνθρωποι.» και τους ιστοτόπους στους οποίους παραπέμπουν τα τρία πρώτα αποτελέσματα της μηχανής αναζήτησης Google, όταν γράψετε στον χώρο της αναζήτησης τη φράση «τα βιβλία στην αρχαιότητα», να γράψετε ως ομάδα ένα σύντομο δοκιμιακού χαρακτήρα κείμενο και να το αναρτήσετε στο ιστολόγιο του μαθήματος. Στο κείμενό σας να αναφερθείτε στα μέσα και στη διαδικασία έκδοσης βιβλίων στην

αρχαιότητα και, παράλληλα, να τοποθετηθείτε με επιχειρήματα στο αν κατά σύμπτωση ή τύχη σώθηκε το σύνολο του πλατωνικού έργου και μόνο μεμονωμένες φράσεις από τους σοφιστές ή τους προσωκρατικούς φιλοσόφους.

2. Δημιουργήστε ένα ηχητικό αρχείο με νέα ανάγνωση του κειμένου και συγκρίνετε την ανάγνωση αυτή με την ανάγνωση που κάνατε την πρώτη φορά. Αν υπάρχουν διαφορές, που τις αποδίδετε; Καταθέστε προφορικά τις απόψεις σας στη συζήτηση που θα επακολουθήσει.

Τρίτη ομάδα

1. Ο Πρωταγόρας δεν είναι παρών στη συζήτηση για να υποστηρίξει τις απόψεις του, οι οποίες αμφισβητούνται έντονα και λοιδορούνται από τον Σωκράτη. Ένας από τους τρόπους πειθούς, όπως γνωρίζετε είναι και η «επίθεση στο ήθος του αντιπάλου». Στοιχειοθετείται κάτι τέτοιο στην περίπτωση του Σωκράτη; Απαντήστε με επιχειρήματα σε μία σύντομη παράγραφο με τη μέθοδο της αιτιολόγησης.
2. Γράψτε ένα σύντομο κείμενο για να υπερασπίσετε τον Πρωταγόρα αποδομώντας τον λόγο του Σωκράτη; Στην εμπίθυση στη φιλοσοφική σκέψη θα μπορούσε να σας βοηθήσει και το κείμενο του [Σέξτου Εμπειρικού](#) ο οποίος αναφέρεται στο παράδοξο του Πρωταγόρα.
Τα κείμενά σας να αναρτηθούν στο ιστολόγιο του μαθήματος.
3. Δημιουργήστε ένα ηχητικό αρχείο με νέα ανάγνωση του κειμένου και συγκρίνετε την ανάγνωση αυτή με την ανάγνωση που κάνατε την πρώτη φορά. Αν υπάρχουν διαφορές, που τις αποδίδετε; Καταθέστε προφορικά τις απόψεις σας στη συζήτηση που θα επακολουθήσει.

Τέταρτη ομάδα

1. Αφού μελετήσετε τα παρακάτω ή και άλλες πληροφορίες από το διαδίκτυο, να γράψετε ως ομάδα ένα σύντομο αποδεικτικό δοκίμιο και να το αναρτήσετε στο ιστολόγιο του μαθήματος (έως 300 λέξεις), στο οποίο θα προσδιορίζετε τα κίνητρα και τον τρόπο δράσης του αρχαίου δημαγωγού και του σύγχρονου

λαϊκιστή, εξηγώντας, παράλληλα, γιατί ο όρος «λαϊκιστής» κρίνεται τελείως αδόκιμος για την περίπτωση ενός φιλοσόφου:

- α) Ο Σωκράτης ισχυρίζεται στο κείμενο ότι ο Πρωταγόρας διατυπώνει τις απόψεις του «δημούμενος». Για την ερμηνεία της λέξης υπάρχουν οι παρακάτω εκδοχές:
 - **δημουῖσθαι:** δημοκοπεῖν καὶ ἀντιπαίζειν (Λεξικό της Σούδας)
 - **δημουῖται:** παίζει, θωπεύει (Ησύχιος).
 - β) Στη σελίδα 204 του σχολικού σας εγχειριδίου [«Φιλοσοφικός λόγος»](#) ο Αριστοτέλης αναφέρει « Στις δημοκρατικές πόλεις που κυβερνιούνται κατά τον νόμο, δεν κάνει ποτέ την εμφάνισή του δημαγωγός, αλλ' είναι οι άριστοι πολίτες που έχουν την πρωτοκαθεδρία. Οι δημαγωγοί κάνουν την εμφάνιση τους εκεί όπου οι νόμοι δεν αποτελούν την υπέρτατη αρχή.»
 - γ) Στη σελίδα 176 του σχολικού σας εγχειριδίου «έκθεση έκφραση» υπάρχει το κείμενο με τίτλο [«Λαϊκότητα και λαϊκισμός»](#).
2. Δημιουργήστε ένα ηχητικό αρχείο με νέα ανάγνωση του κειμένου και συγκρίνετε την ανάγνωση αυτή με την ανάγνωση που κάνατε την πρώτη φορά. Αν υπάρχουν διαφορές, που τις αποδίδετε; Καταθέστε προφορικά τις απόψεις σας στη συζήτηση που θα επακολουθήσει.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Επισυνάπτονται σε συμπιεσμένο συνημμένο αρχείο

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το προκείμενο σενάριο που αφορά στη διδασκαλία του αδίδακτου κειμένου των Αρχαίων Ελληνικών της Γ΄ Λυκείου, πετυχαίνει πέρα από τους στόχους που αφορούν στις γνώσεις των μαθητών για τη γλώσσα, στόχους που αφορούν στις γνώσεις τους για τον κόσμο, επιχειρώντας να συνδυάσει τη διδασκαλία του διδαγμένου και του αδίδακτου και να σπάσει τα στεγανά που υφίστανται στον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας τους.

Η επιλογή του αποσπάσματος δημιουργεί καταρχάς ερεθίσματα για δημιουργικό αναστοχασμό των μαθητών πάνω στις γνώσεις τους που αφορούν στο κείμενο του πλατωνικού «Πρωταγόρα». Με αφορμή, δηλαδή, την επίθεση που επιχειρεί ο Σωκράτης όχι μόνο στις φιλοσοφικές θέσεις του Πρωταγόρα αλλά και στο ήθος του, οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να προβληματιστούν και να αξιολογήσουν τόσο την ορθότητα της επιχειρηματολογίας του, όσο και την επιθετικότητα που επιδεικνύει στον απόντα από τον διάλογο σοφιστή. Ταυτόχρονα, με αφορμή το συγκεκριμένο απόσπασμα οι μαθητές έρχονται αντιμέτωποι με τη βασικότερη ίσως φιλοσοφική θέση του Πρωταγόρα σχετικά με την υποκειμενικότητα ως κριτήριο φιλοσοφικής εγκυρότητας (“homo mensura”). Η θέση αυτή έμμεσα εμφανίζεται και στα αποσπάσματα του «Πρωταγόρα», με την προσφυγή του Πρωταγόρα στη γνώμη των πολλών, η οποία αποτυπώνεται στην πυκνή χρήση δοξαστικών ρημάτων σε γ΄ πληθυντικό πρόσωπο, προκειμένου να θεμελιωθεί η επιχειρηματολογία του εκεί σχετικά με το διδακτό της αρετής. Έτσι, το απόσπασμα αυτό του «Θεαίτητου» δίνει την ευκαιρία για εμβάθυνση στη θέση αυτή του σοφιστή και στην άδικη, ίσως και κακοπροαίρετη, κριτική που της ασκεί ο Σωκράτης, καθώς και για μελέτη ευρύτερα της γνωσιολογίας του Πρωταγόρα που αποτελεί και το σημείο τομής του αδίδακτου

αποσπάσματος με τα αποσπάσματα του διδαγμένου κειμένου του σχολικού εγχειριδίου.

Από την άλλη, η σύγκριση ανάμεσα στις έννοιες της αρχαίας δημαγωγίας και του σύγχρονου λαϊκισμού, που προτείνεται στο σενάριο, αποτελεί μια περιοχή προβληματισμού οικεία για τους μαθητές από τα μαθήματα τόσο των Αρχαίων Ελληνικών όσο και της Νεοελληνικής Γλώσσας και ταυτόχρονα επίκαιρη και ενδιαφέρουσα για την ηλικιακή ωριμότητα και την πολιτική προβληματική των μαθητών.

Όσον αφορά στις γνώσεις για τη γλώσσα, το σενάριο επιμένει στην ανάλυση και επεξεργασία γλωσσικών δομών απλούστερων (π.χ. γραμματική / συντακτική ταυτοποίηση μεμονωμένων γλωσσικών τύπων του κειμένου) αλλά και συνθετότερων (π.χ. η εξέλιξη του ευθέος λόγου σε πλάγιο), που αντιστοιχούν σε μεγάλο βαθμό στο επίπεδο γνώσεων των μαθητών αυτής της τάξης, δίνουν όμως τη δυνατότητα και για εμπάθυνση και εξέλιξή τους. Η ανάλυση των δομών αυτών γίνεται με τρόπους παραδοσιακού γραμματισμού αλλά και με τη χρήση νέων τεχνολογιών, το βάρος όμως φαίνεται να πέφτει μάλλον στους πρώτους παρά στις ΤΠΕ (όπου η εφαρμογή των εννοιολογικών χαρτών αποδείχτηκε μάλλον δύσκολη υπόθεση για τους μαθητές). Είναι, μάλιστα, χαρακτηριστικό ότι οι γραμματικές ασκήσεις παραδοσιακού τύπου που προβλέπονται στο σενάριο αποδείχτηκαν δημοφιλέστερες από τις ασκήσεις, όπου το στοιχείο της προσωπικής διερεύνησης μέσω των ΤΠΕ απαιτούσε περισσότερο μόχθο, αυτενέργεια και κριτική σκέψη.

Στο ίδιο πλαίσιο των γνώσεων για τη γλώσσα, ενδιαφέρον θα παρουσίαζε και μια συστηματικότερη σύνδεση των γλωσσικών στόχων που προβλέπονται στο σενάριο με το κειμενικό είδος από το οποίο προέρχεται το απόσπασμα. Τέτοιου είδους δραστηριότητες προβλέπονται στο σενάριο (π.χ. έλεγχος των στοιχείων προφορικότητας), περιορίζονται ωστόσο στην εξαγωγή πρωτοβάθμιων συμπερασμάτων και δεν αξιοποιούνται στην κατεύθυνση της σύνδεσης του ύφους με το φιλοσοφικό περιεχόμενο του αποσπάσματος.

Το σενάριο αποδείχτηκε, τέλος, αρκετά απαιτητικό ως προς το χρονικό πλαίσιο εφαρμογής του, αναγκάζοντας τους μαθητές σε ορισμένες περιπτώσεις να συνεχίσουν στο σπίτι τις εργασίες που τους είχαν ανατεθεί και για αυτό θα ήταν σκόπιμη μια σχετική σμίκρυνση ή περικοπή των προβλεπόμενων δραστηριοτήτων της κάθε φάσης. Παρόλα αυτά, πάντως, από τις βασικές αρετές του σεναρίου μπορεί να θεωρηθεί η δυνατότητα ρεαλιστικής εφαρμογής του.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γιάννου, Τ. 2011. (Μάιος). «Οι ΤΠΕ στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών». Στο *Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Επιμορφωτικό Υλικό για την Εκπαίδευση των Επιμορφωτών στα ΠΑΚΕ*, τεύχος 3. Κλάδος: ΠΕ 02. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ, 104 - 128.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32ης συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας*, Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.

Lesky, A. ⁵1981. *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας*. Μτφρ. Α. Τσοπανάκης. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, 709 – 752.

Μαρωνίτης, Δ. Ν. 2009. «Από τη γραπτή στην προφορική σχολική μετάφραση». Στο *Ενδογλωσσική Μετάφραση*, επιμ. Δ. Ν. Μαρωνίτης. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. [01/10/2012]

http://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/education/translation/support_theory/page_000.html

Πόλκας, Λ. & Κ.Τουλούμης 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη, και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, 18-22*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 18 - 22. [01/10/2012]

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.3ancient_greek_pol_kas-touloumis_0.pdf

Σπυρόπουλος, Η. Σ. ⁴1992. *Πλάτωνος Πρωταγόρας*. Εισαγωγή, κείμενο, μετάφραση, ερμηνευτικά σχόλια. Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ – ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 35-39.

Τσέλικας, Σ. 2006. «Αρχαία ελληνική θεματογραφία και μετάφραση Στο *Ενδογλωσσική Μετάφραση*, επιμ. Δ. Ν. Μαρωνίτης. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. [01/10/2012]

http://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/education/translation/support_theme/index.html

Τσιώτρας, Β. 2008. *Η αρχαία ελληνική θεματογραφία στο Λύκειο. Συμβολή στη διδακτική του «αδίδακτου» κειμένου*. Αθήνα: «Τυπωθήτω», Γ. Δαρδανός.

ΥΠΕΠΘ-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. 2007. *Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Ενιαίο Λύκειο (Σχολικό έτος 2007 - 8)*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.